

THE LINGUISTIC IMAGE OF LIFE IN THE HUNGARIAN AND ROMANIAN LANGUAGES

Sára MAGYARI, "Partium" Christian University of Oradea

Abstract: Analyzing the keywords we reconstruct the conceptions created by the two speaking communities in their languages, in order to understand their interpretation of reality. We analyze if by evaluating the collocations and expressions, is possible to identify common basic principles reflecting the connections between the language and thought. Based on linguistic relativity we use methods recommended by Bańcerovszki Janusz (1999; 2000; 2006; 2008; 2009), Lera Boroditsky (1999; 2001), Karácsony, Sándor (1938; 1939/1985; 1941/2007; 1946/2005; 2003), Anna Wierzbicka (1996; 1997), for searching connections between language and culture, language and thought. By adapting the recommended evaluation methods we created an evaluation model, able to reconstruct the Hungarian and Romanian linguistic image of life.

Keywords: language, culture, linguistic image of the word, meaning; life.

În studiul de față ne propunem să explorăm imaginea formată despre *celălalt* – fie el provenit dintr-o altă cultură și despre lume – bazându-ne pe observații și interpretări de natură lingvistică. Urmând o analiză semantică, vom identifica și comenta acele concepte (imagini), pe care comunitățile vorbitoare de limbă maghiară și limbă română le creează în propriul sistem de comunicare.

Cercetând relația dintre limbă, gândire și mentalitate, am intenționat să prezentăm imaginea lingvistică a unui concept cu caracter general, comparând apariția și dezvoltarea lui în limba maghiară și în limba română. Cu ajutorul cuvintelor-cheie și prin descrierea minuțioasă a viziunilor culturale asupra *vieții*, am reconstruit imaginea lingvistică a lumii, a realității, așa cum reiese din spiritualitatea celor două culturi. Pornind de la teoria relativismului lingvistic, am urmărit mai cu seamă interpretările clasice ale lui Edward Sapir, Benjamin Lee Whorf, Steven Pinker, Ferruccio Rossi-Landi, Terry Regier, Katalin Neumer, Csaba Pléh și Alexandru Graur. Ipoteza lui Whorf – adică perceperea diferită a realității, a lumii prin prisma limbii - a fost criticată de mulți lingviști, filozofi, psihologi, dar existența micilor nuanțe ale segmentării și categorizării mediului înconjurător nu se poate nega și se reflectă în modalitățile de exprimare diferită dintr-o limbă în alta. De exemplu, cercetările psiho-lingvistice ale lui Csaba Pléh (1999) au demonstrat că cele mai mari deosebiri există la sistemul pragmatic al limbii, cel care se conturează în diferite situații de comunicare, mai ales la formulele de politețe.

Dacă se cercetează o comunitate prin prisma limbii, ajungem la *teoria metalingvismului natural semantic* (natural semantic metalanguage theory) a cărei principală tehnică de cercetare este *scenariul cultural* (cultural script, Wierzbicka 1997). Cu ajutorul acestui instrument pot fi explorate diferite comunități culturale, pornind de la interpretarea unor cuvinte-cheie ce se regăsesc în ambele colectivități, au un caracter universal, reflectă modul de gândire și felul particular în care o cultură percepe și oglindește realitatea. Scenariile culturale pot fi indicatoare ce arată gradul de esențializare a cunoștințelor despre lume a grupurilor. Pentru acuratețea rezultatelor, am stabilit anumite criterii de bază care ne ajută să decidem dacă într-o anumită cultură, unui termen i se poate atribui sau nu, calitatea de cuvânt-cheie. Modelul identificării se face după următorul tipar: (1) se verifică dacă cuvântul ales face parte din vocabularul activ al comunității respective, (2) se cercetează densitatea apariției lexemului în anumite arii semantice, de exemplu cât de des apare cuvântul respectiv în domeniul sentimentelor. (3) Se demonstrează că lexemul analizat face

parte integrantă din expresii frazeologice, că apare des în proverbe, în creații populare, precum și în titlul unor opere literare etc.

Această tehnică de cercetare facilitează abordarea cuvintelor-cheie nu ca entități izolate ce apar în dicționare, ci ca instrumente fundamentale în cunoașterea mentalității și gândirii omului simplu.

Noțiunea imaginii lingvistice. Relația dintre limbă și mod de gândire, limbă și imaginea lumii implică nu numai teoria relativismului lingvistic, ci este exprimată și de sintagma „imagine lingvistică a lumii”. Aceasta este un concept al lingvisticii cognitive, dar de fapt are aceeași vârstă cu termenul „relativism lingvistic”, deoarece Herder precum și Humboldt amintesc în lucrărilor lor de problematica concepției lingvistice a lumii (*sprachliche Weltanschauung*). Astăzi, acest domeniu este cercetat cu precădere de lingviști polonezi, cum ar fi Janusz Bańcerowski (2008, 2009).

Ce înseamnă de fapt „imagine lingvistică?” Făcând referire la teoria metaforei conceptuale a lui Lakoff și Johnson, Imre Pacsai (2010) consideră că termenul se referă la unități lingvistice care au la bază imagini metaforice. Numim imagine lingvistică a lumii „posibilitatea de exprimare a realității prin intermediul limbii, care transpore în lexic, în frazeologie și metafore, elemente păstrătoare ale atestării etapelor anterioare ale civilizației” (Porawska 2006). În interpretarea noastră, acest termen ne trimite la reflexia lingvistică a trecutului comun care este fundamentată pe experiență, deoarece încorporează baza de date a memoriei colective ce înregistrează experiența trecutului, având totodată și un rol modelator asupra prezentul activ (Magyari 2012).

Materialul de lucru constă în două corpusuri paralele: unul în limba maghiară și unul în limba română, iar ca surse, dicționare explicative, culegeri de proverbe și expresii, chestionare etc. (v. *Surse*). S-a constituit o bază de date în limba maghiară și una în limba română, formată din cuvinte derivate, expresii, colocații, proverbe, texte scurte de creație populară, opere de literatură cultă etc. Aplicând diferite metode (metoda abordării corpusului lingvistic, metoda comparativă, modelul semantic dinamic), am fundamentat interpretarea semantică a corpusurilor. Metodele se completează reciproc, se întâlnesc, se întretaie sau se suprapun.

Demersul nostru a pornit de la cuvântul-cheie *viață*. Frecvența cu care este folosit atât în limba română cât și în cea maghiară este relevată de faptul că în dicționare găsim mai multe expresii, proverbe, cuvinte compuse, colocații construite cu ajutorul lui.

Date referitoare la chestionare. Ele nu au neapărat o valoare reprezentativă, ci mai curând una de validare, iar analiza lor este necesară pentru a completa informațiile adunate de prin texte sau dicționare. Folosind aceleași întrebări în ambele limbi, am obținut 52 de răspunsuri în limba maghiară și 49 în limba română. Persoanele interogate aveau o vârstă între 14–60 de ani și proveneau atât din mediul urban cât și din cel și rural. Ținând cont de analiza modului de gândire și a mentalității, am ales persoane de diferite religii: reformați, romano-catolici, ortodocși, neoprotestanți.

Structura pe categorii a celor de etnie maghiară a fost următoarea: 29 de femei și 23 de bărbați au completat chestionarul; 17 reformați, 21 romano-catolici, 6 persoane se considerau „creștini” și 8 persoane au declarat că nu sunt religioși. Referitor la studii: 21 de elevi și studenți, 11 persoane aveau studii superioare și 20 doar bacalaureatul.

Dintre cei interogați, 9 persoane provin din mediul rural, și 43 de persoane din mediul urban, și aparțin următoarelor categorii de vârstă: între 14–19 ani 21 de persoane, între 20–25 ani 6 persoane, între 26–30 ani 14 persoane, între 31–35 ani 6 persoane, între 36–40 ani 1 persoană și între 41–60 ani 4 persoane.

Categoriile structurale ale celor de etnie română (49) au fost următoarele: 34 de femei și 15 bărbați au completat chestionarul; 46 s-au considerat ortodocși, 2 „creștini” și 1

persoană n-a răspuns la această întrebare. Referitor la studii: 19 de elevi și studenți, 13 persoane aveau studii superioare și 17 doar bacalaureatul.

Dintre cei chestionați, 3 persoane provin din mediul rural și 46 de persoane din mediul urban; ele au vârste cuprinse între: 14–19 ani, 19 de persoane, între 20–25 ani, 7 persoane, între 26–30 ani, 3 persoane, între 31–35 ani, 8 persoane, între 36–40 ani, 1 persoană și între 41–60 ani, 11 persoane.

Referitor la cuvântul *élet* (= viață), 48 de persoane au completat chestionarul. La prima întrebare – *Ce înseamnă pentru dvs. cuvântul viață?* – mai mulți au răspuns astfel: *cadou* (16), *mișcare / schimbare* (16), *obligație* (15), *miracol* (8).

Referitor la caracteristicile vieții, am obținut următoarele răspunsuri: *sfânt / dumnezeiesc / miraculos* (22), *plin de surprize / schimbător / incalculabil* (18).

La întrebarea *Cum este viața ideală?* – majoritatea au răspuns cu: *plină de sănătate / fără boală* (40), *lungă / ține mult* (31), *bogată / plină de evenimente* (15). La ultima întrebare (*Ce fel de poezie, cântec, proverb cunoașteți referitor la viață?*) am primit următoarele răspunsuri: *Te rongyos élet, bolondos élet* (9), *életem-halálom a kezedbe ajánlom* (8), *a kurva életbe* (4).

Conform chestionarului, *élet* este o entitate, pe care o primim în dar de undeva sau de la cineva, de care trebuie să avem grijă pentru că se leagă de divinitate, de sfințenie, are tangență cu miraculosul, dar poate fi concepută și ca un obiect.

Referitor la cuvântul *viață*, 49 de persoane au completat chestionarul. La prima întrebare – *Ce înseamnă pentru dvs. cuvântul viață?* – mai mulți au răspuns cu următoarele: *dumnezeiesc / cadou sfânt* (24), *perioada dintre naștere și moarte* (12), *pregătire (pentru viața de dincolo)* (8).

Raportat la caracteristicile vieții, am obținut următoarele răspunsuri: *sfânt / dumnezeiesc / miraculos* (20), *grea / solicitantă* (15) *plin de evenimente* (14). La întrebarea *Cum este viața ideală?* – majoritatea au răspuns cu: *plină de sănătate* (34), *lungă / ține mult* (23), *ușoară* (13). La ultima întrebare (*Ce fel de poezie, cântec, proverb cunoașteți referitor la viață?*) am primit următorul răspuns: *Viața omului, luptă neconținută / Viața e luptă grea* (7).

Conform chestionarului, *viață* este o entitate pe care o primim în dar (de la Dumnezeu), prin urmare, cuvântul a fost frecvent asociat atributelor sfânt, divin, dar s-a făcut referire și la luptă și greutate.

Modelul de reconstruire a imaginii lingvistice a lumii. Acest capitol constituie baza lucrării. Este partea cea mai amplă, dar și cea mai practică și conține interpretarea materialului lingvistic: analiza semantică, redarea conceptelor legate de cuvintele-cheie, prezentarea domeniilor cognitive (Bańczerowski 2008), a profilelor care se concretizează din corpusuri. Cu ajutorul celor două lexeme, am conturat convingerile și concepțiile care se reflectă în discursurile despre *viață-élet*.

Notele particulare ale noțiunii *élet* sunt activitatea, mișcarea, schimbarea, extinderea existenței. Definiția din DEX (lb. magh.) cuprinde trei baze semantice: se poate defini prin interval (de timp) – activitate – spațiu.

Cuvântul *élet* este un concept cu o bază cognitivă ce se poate localiza în diferite domenii. Complexitatea sensului se referă la valoarea multitudinală a rețelelor semantice, reflectând modul în care comunitatea gândește și percepe realitatea.

Pornind de la chestionare, lexemul *élet* este definit ca un interval de timp limitat (perioada de la naștere la moarte); mișcare, dezvoltare, activitate miraculoasă, conștientă; ca un cadou valoros, dumnezeiesc, un lucru sfânt. Basmele populare și baladele maghiare vorbesc mai ales despre viața cuiva, decât despre viața în sine. În aceste texte citim mai mult despre uneltele vieții sau calitatea acesteia, dar în proverbele maghiare apare foarte des cuvântul *élet*.

În corpusul de limba maghiară, se prezintă *domeniul spațiului* cu următoarele profiluri: apare imaginea locului în care se află omul după ce se naște și înainte de a muri (*életbelépés* = a păși în viață, „intră în vigoare”, *életben van* = este în viață). La aceste exemple se analizează în primul rând, modul în care categoriile gramaticale reflectă potențialul semantic. Aceste categorii lingvistice sunt imagini metaforice care: (1) reflectă morfologic posibilitatea de interpretarea a acestui lexem ca și locație, prin folosirea în maghiară a desinențelor complementului circumstanțial de loc ce exprimă suprafața (*-ra, -re* „pe”), interiorul (*-ban, -ben* „în”); (2) prin alcătuirea cuvintelor compuse la care adesea a doua parte poate fi un cuvânt care se referă la un spațiu mai mic sau mai mare: (*élettér* = spațiu de viață, vital, *életút* = drumul vieții).

Viața este concepută și ca un interval de timp, ca o perioadă care scurge între două evenimente delimitate – de la naștere până la moarte (*életév* = ani de viață, „vârstă”, *életkor* = perioadă de viață „vârstă”, *egy pillantás az élet* = viața este o clipă).

Se conturează în corpusul maghiar și *domeniul substanței* (*életadó* = dăruitor de viață, *életszagú* = mirositor a viață „real, adevărat”). În textele de pe internet sau prin chestionare apar expresii ca *elpazarolja az életét* (= își risipește viața), *életet ad* (= dă viață) *a rohadat életbe* (= în viața putrezită „la naiba”). Acestea demonstrează că în spațiul mental al vorbitorului maghiar, viața este depozitată ca o materie care se poate dăruia cuiva (*életadó* = dăruitor de viață), se poate consuma (*életfogytiglan* = până la epuizarea vieții „condamnat pe viață”), are miros (*életszagú* = mirositor a viață, „real, adevărat”), ceva se poate umple cu ea (*életteli* = plin de viață). Omul maghiar vorbește despre viață ca și cum ea ar fi un obiect palpabil. O astfel de atitudine se reflectă în acele cuvinte compuse în care viața este concepută ca un obiect ce poate fi posedat (*kutyaélet* = viața câinelui „viață grea”, *férfiélet* = viața bărbatului), deși, în aceste construcții, apar imagini metaforice care se referă mai mult la calitatea și la modul de viață al ființei.

În sintagmele atributive (*szép és jó élet* = viața frumoasă și bună, *rövid vagy hosszú élet* = viață scurtă sau lungă) lexemul *viață* sugerează materialitate, substanțialitate, ca și în următoarele proverbe: *Inkább vesszen életed, hogyssem becsületed* (= Mai bine să-ți piară viața, decât cinstea). *Olyan az élet, mint a vízen a buborék* (= Viața este ca bulele din apă). Viața concepută ca o structură concretă, materială, ușor de pierdut, sau care este comparată cu bulele, reflectă o imagine efemeră, trecătoare, dar având în vedere caracterul vremelnic, implică și prețiozitate, fragilitate.

Pe baza datelor din corpusul maghiar, noțiunea de viață apare în domeniul sacru: *szent élet* (= viață sfântă), *örök élet* (= viață veșnică), *Krisztus az élet* (= Hristos e viața) sunt construcții care au un caracter normativ prin referire la transcendență. Pentru credincioși, viața este concepută ca cel mai mare dar al lui Dumnezeu, față de care muritorii au și obligații. După învățătura Bibliei, viața se poate trăi doar într-un anumit mod și în legătură cu acesta sunt definite restricții și prevederi.

În domeniul persoanei, vorbitorul maghiar creează imaginea femeii care dăruiește viață (= *életet ad*) copiilor, la nevoie și cu prețul vieții (= *élete árán*) își apără micuțul. Lexemul apare și în contextul vulgar (*a kurva életbe* = în curva de viață, „a naibii de viață”) ceea ce aduce din nou o notă feminină colocației.

Prin urmare, se poate afirma că noțiunea *élet* se localizează în diferite domenii cu multiple profiluri, iar imaginea existentă în spațiul mental al vorbitorului maghiar aduce asocieri pozitive ce se reflectă în caracterul material (substanțial) al viziunii, dar adesea și în conceperea vieții ca și timp, persoană sau element sacru.

Notele de definiție ale lexemului *viață* conturează în primul rând un proces, apoi se referă la un mediu și, în continuare, se raportează la timp. La fel și în limba română aflăm mai multe expresii formate cu *viață*, cuvânt care se folosește zilnic în limbajul cotidian, în

sfera religioasă sau în context popular. După cum rezultă din analiza răspunsurilor, *viața* se identifică cu: (1) un cadou dumnezeiesc, (2) perioada dintre naștere și moarte, (3) un proces de învățare, pregătire, (4) timpul necesar pentru a se pregăti de moarte (2).

În dicționare găsim următoarele expresii: *plin de viață, fără pic de viață, pe viață și pe moarte, cu viață, cu prețul vieții, a fi în viață, a trece din viață, a aduce pe cineva la viață, a fi între viață și moarte, a mântui (cuiva) viața, a-și pune viața în primejdie sau la mijloc, a lua (sau a căpăta) viață, a face ceva pe viață, în viața mea (sau ta, lui etc.) n-am..., o viață de om, a avea nouă vieți, când ți-e viața mai dragă, a curma viața cuiva, viață de câine, fără pic de viață, a înceta din viață, a mânca viața cuiva, a nu da niciun semn de viață, a prinde viață, a scăpa cu viața, a trece din viață, a-i fi cuiva dragă viața, i s-a urât cu viața, a-și lua viața.*

Studiind informațiile din corpusul român, am ajuns la concluzia că *viața* apare în *domeniul substanței*, al materialității, prin cologațiile: *plin de viață, cu prețul vieții, a fi între viață și moarte, a-și pune viața în primejdie sau la mijloc, a mânca viața cuiva, a prinde viață, a-i fi cuiva dragă viața.* În aceste exemple, termenul este conceput ca o substanță, o materie cu care se poate umple ceva, are un preț, se poate mânca, pipăi sau prinde, adică se comportă ca un lucru.

În proverbele românești apare imaginea unui obiect fragil (*Viața omului, ca oul în mâna copilului*), dar și imaginea cadoului dumnezeiesc care îl localizează în *domeniul substanței*.

Asemenea corpusului maghiar, și în cel românesc termenul apare și în *domeniul timpului*, dar mai puțin accentuat. Vorbitorul român leagă ideea de viață de cea de timp: se scurge viața; după DEX, termenul este definit ca o perioadă de timp între naștere și moarte. Pentru exprimarea intervalului temporal, se folosește cologația *o viață de om*, care înseamnă timp lung, îndelungat.

Imaginea *vieții* se conturează și în relație cu spațiul. Am identificat în corpus anumite construcții gramaticale în care spațiul este reflectat prin prepoziții: domină exprimarea interiorului (*a fi în viață, a trece din viață, în viața mea sau ta, lui etc. n-am..., a înceta din viață*), dar apare și exprimarea suprafeței (*a aduce pe cineva la viață*).

O altă percepție a cuvântului *viață* se manifestă într-o formă de acțiune (*Viața omului, luptă neconținută*). În spațiul lexical al vorbitorului, *viața* se identifică cu lupta sau este concepută ca un șir de activități. *Viața* trebuie trăită într-un mod anumit, adică este segmentată în fapte, acțiuni care au drept scop îndeplinirea unor sarcini. Acest aspect este accentuat și în contextul religios: „Dar lucrurile acestea au fost scrise, pentru ca voi să credeți că Isus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu; și crezând, să aveți viața în Numele Lui” (Ioan 20:31).

Conceptul *viață* va prinde sens în asociere cu antonimul său, moartea. Acest aspect se conturează în acele expresii, texte, unde *viața* apare legată de moarte; expresiile *pe viață și pe moarte, a fi între viață și moarte* arată că cele două concepte sunt strâns legate între ele. Ultima expresie semnifică faptul că cele două sunt percepute ca fiind limitele dintre început și sfârșit. În proverbul *Omul are și moarte și viață*, cele două noțiuni doar aparent sunt antonime, mai degrabă apare o relație subordonatoare, deoarece ca o consecință a nașterii, *viața* atrage după sine ideea efemerului, a finitudinii.

Conceperea *vieții* eterne, neacceptarea sfârșitului (*viața veșnică, viața dincolo de moarte*) apar nu numai în contextul religios, dar și în anumite basme populare (*Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*). Imaginea *vieții* fără moarte este surprinsă ca o puternică dorință în diferite culturi și se reflectă mai ales în creațiile populare, cu precădere în basme, unde apare câte un erou care poate fi readus la *viață* de mai multe ori și astfel învinge moartea.

Concluzii. În urma analizei comparative am ajuns la concluzia că cele două corpusuri au mai multe elemente în comun decât deosebiri, iar examinarea substantivelor a demonstrat că diferențele au structurat profile umane. Cu ajutorul reconstrucției imaginilor lingvistice, am putut dovedi că tot ce simțim, observăm și experimentăm se face prin intermediul corpului (Ning Yu 2009) și vorbitorii se raportează adesea la el. Redarea lucrurilor în mod antropomorf este o materializare a gândirii umane destul de des întâlnită, deoarece corpul este simbolul și condiția existenței.

O parte din imaginile lingvistice (ale căror cuvânte-cheie sunt noțiuni abstracte) se percep ca având o anumită materialitate, un caracter concret, deoarece doar așa putem vorbi despre ele; procesul de întruchipare (*embodiment*) este des folosit în aceste cazuri.

Lucrarea a putut dovedi că vorbitorii ambelor limbi folosesc două indicii stabile, fixe: omul și spațiul: primul fiind un punct de reper complex și ferm la care se poate raporta tot ce nu este om. Acest procedeu se folosește atunci când concepem noțiuni abstracte ca *viața*. Astfel percepem *viața*, ca și un vindecător, sau sub forma unei femei (în limba maghiară). Personificarea este un procedeu prin care o comunitate exprimă noțiunile foarte importante pentru ea.

În general, lexemele analizate mai sus se localizează în domeniul valorii (*viața ca și cadou*), prin asocieri substanțiale (*viața ca și ceva ce se poate pieri*).

Spațiul este un alt punct de raportare în dinamica discursurilor despre noțiuni abstracte. *Viața* se localizează în domeniul spațiului. Prezența lui este exprimată cu ajutorul metaforelor spațiale, dar se accentuează și morfologic: sunt frecvente în categorii gramaticale care exprimă locul (*rămâne în viață, este în viață*).

Diferența se constituie în profile, în aspecte. Pe baza corpusului maghiar imaginea lingvistică a vieții este des legată de imaginea femeii (*életet ad = da viață cuiva, „naște”*), iar în cel român, acest concept ne duce la imaginea unor serii de acțiuni (*Viața omului, luptă neconținută*).

SURSE

BAKOS Ferenc, BORZA, Lucia (coord.) 2002a. *Magyar–román kisszótár*, Ed. Akadémiai, Budapesta.

BAKOS Ferenc, DOROGMAN György (coord.) 2002b. *Román–magyar kisszótár*, Ed. Akadémiai, Budapesta.

BREBAN, Vasile (coord.) 1986. *Dicționar al limbii române contemporane*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București.

BREBAN, Vasile (coord.) 1997. *Mic dicționar al limbii române*, Ed. Enciclopedică, București.

BUCĂ, M., EVSEEV, I., KIRÁLY F., CRAȘOVEANU, D., VASILUȚĂ, L. (coord.) 1978. *Dicționar analogic și de sinonime al limbii române*, Ed. științifică și enciclopedică, București.

CIOBANU, Elena, POPESCU-MARIN, Magdalena, PĂUN, Maria, ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ, Zizi (coord.) 1997. *Dicționar explicativ și enciclopedic al limbii române*, Ed. „Floarea darurilor”, București.

COMȘULEA, Elena, ȘERBAN, Valentina, TEIUȘ, Sabina (coord.) 2008. *Dicționar explicativ al limbii române de azi*, Litera Internațional, București.

DOBRESCU, Alexandru (coord.) 1997. *Dicționar de expresii și locuțiuni românești*, Ed. Litera, Chișinău.

EÖRY Vilma (coord.) 2007. *Értelmező szótár*, Ed. Tinta, Budapesta.

- JUHÁSZ József, SZŐKE István, Ó. NAGY Gábor, KOVALOVSKY Miklós (coord.) 1972/2002. *Magyar értelmező kéziszótár*, Ed. Akadémiai, Budapesta.
- KELEMEN Béla (coord.) 1961. *Magyar–román szótár*, Ed. Științifică, București.
- MURVAI Olga 2001a. *Román–magyar kifejezések kéziszótára*, Ed. Sprinter Publisher, Kaposvár.
- MURVAI Olga 2001b. *Magyar–román kifejezések kéziszótára*, Sprinter Publisher, Kaposvár.
- VÖÖ István 1984. *Dicționar de proverbe maghiar–român*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București.

BIBLIOGRAFIE

- BAŃCZEROWSKI Janusz 2008. *A világ nyelvi képe*, Ed. Tinta, Budapesta.
- BAŃCZEROWSKI Janusz 2009. A világ nyelvi képének fogalma mint a kutatás tárgya, In: *Bárdosi Vilmos (szerk.): Quo vadis philologia temporum nostrorum?*, Ed. Tinta, Budapesta, pp.43–52.
- BORODITSKY, Lera 1999. *Metaphoric structuring: understanding time through spatial metaphors*, Stanford University, Stanford.
- BORODITSKY, Lera 2001. *Does Language Shape Thought? Mandarin and English speakers conceptions of time*, *Cognitive Psychology*, 43(1): pp.1–22.
- CAROLL, John B. 1964. *Language, Thought, and Reality. Selected Writings of Benjamin Lee Whorf*, M.I.T. Press, Cambridge.
- CLIM, Marius-Radu 2006. Dialog cu specialistul în romanistică Joanna Porawska de la Universitatea Jagiellona, Polonia, In: *Convorbiri literare*, CXL/9., Ed. Uniunea Scriitorilor din România, Iași, pp.7–10.
- GRAUR, Alexandru, WALD, Lucia 1977. *Scurtă istorie a lingvisticii*, Ed. Didactică și pedagogică, București.
- KARÁCSONY Sándor 1938. *Magyar nyelvtan társas-lélektani alapon*, Ed. Exodus, Budapesta.
- KARÁCSONY Sándor 1939/1985. *A magyar észjárás*, Ed. Magvető, Budapesta.
- KARÁCSONY Sándor 1941/2007. *A magyar világnézet*, Ed. Széphalom Könyvműhely, Budapesta.
- KARÁCSONY Sándor 1946/2005. *Magyar ifjúság. Tettrendszer és etika*, Ed. Széphalom Könyvműhely, Budapesta.
- MAGYARI Sára 2012. A munka-pénz nyelvi képe a magyar és román nyelvben. In: *Balázs Géza–Veszelszki Ágnes (szerk.): Nyelv és kultúra. Kulturális nyelvészet*. Magyar Szemiotikai Társaság, Bp., pp. 39–45.
- NEUMER Katalin 1998. *Gondolkodás, beszéd, írás*, Ed. Kávés, Budapesta.
- PACSAI Imre 2010. A tükörfordítás szerepe a világ nyelvi képének formálódásában. In: *Bárdosi Vilmos (coord.): Világkép a nyelvben és a nyelvhasználatban*, Ed. Tinta, Budapesta, pp.197–207.
- PLÉH Csaba 1999. Hozzájárulhatnak-e az empirikus pszichológiai kutatások a nyelv-gondolkodás viszony filozófiai problémájának megoldásához? In: *Neumer Katalin (coord.): Nyelv, gondolkodás, relativizmus. Filozófiai vizsgálódás*, Ed. Osiris, Budapesta, pp.35–166.
- REGIER, Terry 1996. *The Human Semantic Potential: Spatial Language and Constrained Connectionism*, MIT Press, Cambridge.
- SAPIR, Edward 1942/1971. *Az ember és a nyelv*, Ed. Gondolat, Budapesta.
- WIERZBICKA, Anna 1996. *Semantics Primes and Universals*, Oxford University Press, Oxford - New York.

WIERZBICKA, Anna 1997. *Understanding Cultures through Their Key Words*, Oxford University Press, Oxford - New York.

YU, Ning 2009. *The Chinese heart in a Cognitive Perspective. Culture, Body, and Language*, Mouton de Gruyter Berlin - New York.